

HUIZEN

In het Vlaamse landschap wordt men al enige tijd geconfronteerd met de realisatie en planning van nieuwe gevangenissen en forensische psychiatrische instellingen. Deze visualiseren de intentie of ambitie van het Federale beleid om de problemen met overbevolking en bouwfysische veroudering van de bestaande gevangenissen te remediëren. Zo manifesteert een recent geopende gevangenis in Beveren zich als een blikvanger midden in een industriegebied langsheen de E17 autosnelweg. Dit in tegenstelling tot gevangenissen uit de negentiende eeuw die in hun stedelijke context opgaan. Desondanks neemt deze gloednieuwe gevangenis de al rond 1860 door de Belgische jurist Edouard Ducpétiaux geïntroduceerde typologie van het ommuurde stermodel zonder meer over. In die typologie en visie gaat men uit van de afschrikkende en dwingende rol van de cellulaire gevangenisarchitectuur: eenvoudige controle vanuit een centrum (panopticum) over gangen met celdeuren én de penologisch verouderde onderstelling dat eenzame opsluiting de gedetineerde tot inkeer zal brengen. Het huidige beleid en administratie zijn geen opdrachtgevers voor onderzoek naar een nieuw concept/typologie voor detentie; bestraffing en bewaking en de daaraan gerelateerde vermoede kostenefficiëntie blijven prioritair. Enkel voor de megagevangenis van Haren wordt het concept van een gevangenisdorp ontwikkeld om enige strafdifferentiatie mogelijk te maken. Ten dele wordt hiermee gepoogd de Basiswet voor het Gevangeniswezen (2005) uit te voeren.

Binnen het werkveld van onder meer criminologie, maatschappelijk werk, psychologie, bestaat, onder wie begaan is met de leefwereld van gedetineerden, geruime tijd een andere visie op detentie. Deze ontkent het aspect van straf niet, maar besteedt aandacht aan detentieschade en in het bijzonder aan de rehabilitatie van de gedetineerde na de detentieperiode. Het Belgische detentiebeleid laat zich immers kenmerken door een hoog recidivecijfer; minstens 50% van wie in een gevangenis belandt, komt binnen korte termijn na vrijlating opnieuw in aanraking met gerecht en gevangenis. De maatschappelijke prijs van die recidive wordt niet begroot in de kostprijs van de nieuwe gevangenissen.

vzw De Huizen, opgericht in 2012, bepleit met lezingen en publicaties een andere visie op detentie: een humane kleinschalige en gedifferentieerde vorm van detentie die zich laat integreren in de samenleving. Dit vertaalt zich in het concept van detentiehuisen waar maximaal drie groepen van tien gedetineerden 'wonen', toegang krijgen tot therapie en onderwijs, leren samen- en zelfstandig leven, onder meer met het oog op herintegratie. De beoogde interactie met de samenleving wordt ondersteund door gemeenschappelijke voorzieningen (leslokalen, atelier, sportinfrastructuur, enz.), onder een vorm van dubbel gebruik, zowel voor de omgeving als voor het detentiehuis beschikbaar te maken. In deze detentiehuisen vinden activiteiten plaats die een aanvulling op de noden van de gedetineerden en de omgeving kunnen bieden. Wanneer Elektronisch Toezicht en/of Vrijheid onder Voorwaarden ontoereikend worden geacht of falen, maakt de differentiatie in kleinschalige settings een onderscheiden aanpak mogelijk tussen preventief gehechten en veroordeelden, maar ook tussen *first offenders* en recidivisten, tussen *low risk* en ontvluchtingsgevaarlijken. Met dit gedifferentieerd aanbod van detentie binnen een regio kan eindelijk uitvoering gegeven worden aan het wettelijk voorziene individuele detentie- en reclasseringsplan. De uitdaging om de *NotInMyBackYard*-reflex te counteren met een positieve verankering van detentiehuisen binnen hun buurt en om de vermeende meerkost door schaalverkleining om te rekenen naar een maatschappelijke winst, is de inzet van het pleidooi van vzw De Huizen.

In aansluiting op het actuele publieke debat rond straf en vrijheidsberoving ambieert vzw De Huizen een proefproject dat met ruimtelijk ontwerpmatig onderzoek uittest en een beeld geeft van hoe en op welke wijze deze visie op detentie zich kan vertalen binnen de structuur van een verstedelijkt landschap en het daaraan gerelateerde overheidsbeleid. Simultaan met dit proefproject wordt een netwerk ontwikkeld dat de huidige, voor detentie disfunctionele opsplitsing, "wonen - werk - zorg - justitie", binnen overheid en administratie overstijgt.

voor vzw De Huizen: Lieven Nollet (fotograaf), Ronny De Meyer (architect), 15 april 2014
(statuten vzw gepubliceerd in B.S. dd. 21.09.2012 - verdere info zie: <http://dehuizen.be.apache08.hostbasket.com/>)